

ЗВО “УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА”

Факультет суспільних та прикладних наук

**Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені академіка УАН
о. Івана Луцького**

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	08 «Право»;
Спеціальність	081 «Право»;
Освітній рівень перший Освітня програма	бакалаврський «Право»
Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Івано-Франківськ
ЗВО “Університет Короля Данила”
2022/2023

Затверджено на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені академіка УАН о. Івана Луцького
Протокол № 1 від 30 серпня 2022 р.

Розробник:

Надурак Віталій Вікторович, доктор філософських наук, професор.

Контактний телефон викладача (чів)	+380977884535 (Віталій Надурак)
e-mail	vitalii.nadurak@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	3 поверх, 303а кабінет
Посилання на сайт	https://ukd.edu.ua

**Лист оновлення та перезатвердження робочої програми
навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта освітньої програми

ВСТУП

20 жовтня 2020 року. Експерти світового економічного форуму в Давосі опублікували звіт про дослідження, яке мало на меті проаналізувати очікувані зміни на ринку праці, що відбудуться в світі протягом наступних п'яти років. Зокрема, був укладений прогнозований список найбільш необхідних умінь, що їх працедавці хотіли б бачити у своїх працівників станом на 2025 рік. Критичне мислення в цьому списку посідає четверту позицію.

Отже, засвоєння знань, умінь та навичок у сфері критичного мислення є не тільки запорукою формування раціонально мислячої особистості, яка веде осмислене життя, але й необхідною умовою успішної конкуренції на ринку праці у найближчому майбутньому.

Критичне мислення – це навичка, що передбачає вміння аналізувати процес мислення на предмет його відповідності критеріям раціональності. Тому, навчальна дисципліна «Критичне мислення» не спрямована на формування вміння критикувати інших (саме таке, помилкове, її сприйняття нерідко зустрічається серед широкого загалу). Її метою є формування навичок раціонального тобто правильного мислення, а слово «критичне» вказує, в першу чергу, на критичний підхід до власного мислення, з метою зробити його якомога якіснішим.

Критичне мислення як навчальна дисципліна представлена у багатьох навчальних закладах США, Великобританії, Канади та інших країн світу. Розділи з критичного мислення часто включені в цих країнах у тести для вступників до аспірантури та магістратури. Роботодавці нерідко при прийомі на роботу перевіряють потенційних працівників з допомогою каліфорнійського тесту на критичне мислення (California Critical Thinking Test) чи тесту на критичне мислення Корнела (Cornell Critical Thinking Test).

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні в студента вміння аналізувати процес мислення на предмет його відповідності критеріям раціональності.

Завдання курсу:

- розвинути навичку прискіпливо (критично) ставитись до власного мислення;
- навчитись основних принципів й правил правильного мислення;
- навчитись виявляти типові помилки мислення та уникати їх.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни студент:

- знатиме основні принципи функціонування людського інтелекту;

- знатиме які існують когнітивні упередження та вмітиме їх долати;
- вмітиме виявляти логічні помилки в міркуваннях;
- вмітиме використовувати базові знання статистики та теорії ймовірностей у щоденній практиці мислення;
- знатиме, які існують основні методи наукового дослідження, та як правильно їх використовувати у буденному житті;
- демонструватиме здатність використовувати здобуті знання у процесі прийняття рішень.

Професійні компетентності, яких набувають студенти внаслідок вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Результати навчання
	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин. 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему. 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій. 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.
	ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

	ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.	6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему. 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
	ФК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.	3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю. 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему. 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	2
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Аудиторні навчальні заняття	лекції (16 години)
	семінари (14 годин)
Самостійна робота	60
Форма підсумкового контролю	Залік

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1: «Сам собі шахрай»

1. Помилки у сприйнятті реальності (розпізнавання паттернів, парейдолія, ілюзія кластеризації, гіперактивність у пошуках суб'єкта).
2. Помилки пам'яті.

Тема 2. «Евристики та когнітивні упередження»

1. Система 1 та Система. Когнітивна легкість. Ефект знайомства.
2. Евристики.
 - 2.1 Евристика доступності.
 - 2.2 Евристика репрезентативності.
 - 2.3 Евристика афекту. Раціоналізація.
3. Когнітивні упередження.
 - 3.1 Ефект ореолу.
 - 3.2 Упередження підтвердження.
 - 3.3 Упередження самолюбства. Фундаментальна помилка атрибуції. Стратегії захисту власного «я».
 - 3.4 Упередження оптиміста. Упередження песиміста.
 - 3.5 Помилка планування.
 - 3.6 Приймати бажане за дійсне.
 - 3.7 Ретроспективний детермінізм.

Тема 3. Як мислять вчені. У пошуках причин.

1. Мислення як перевірка гіпотез.
 - 1.1 Тестування гіпотези.
 - 1.2 Критерії хорошої гіпотези
 - 1.3 Екстравагантна гіпотеза,
 - 1.4 Бритва (лезо) Оккама.
2. Що таке причина.
 - 2.1 Помилка «після цього отже з причини цього» та «єдиної причини».
 - 2.2 Методи пошуку причинних зв'язків.
 - 2.3 Кореляція та причинний зв'язок.

Тема 4. «Міркування. Індукція та її помилки»

1. Загальна характеристика міркувань та їх види.
 - 1.1 Дедуктивні міркування.
 - 1.2 Індуктивні міркування.
 - 1.3 Помилка ділення і складання.
 - 1.4 Аналогія. Фальшива аналогія.
2. Поспішне узагальнення та його різновиди.
 - 2.1 Упереджений приклад.

- 2.2 «Збирання вишень» (Cherry picking).
- 2.3 Помилка анекдотичного випадку.
- 2.4 Як уникнути поспішного узагальнення.
- 2.5 Ефект фокусування.

Тема 5. «Як знання статистики та теорії ймовірностей допомагає правильно мислити»

- 1. Статистика
 - 1.1 «Закон малих чисел».
 - 1.2 Прагнення знайти причини статистично нормальним подіям.
 - 1.3 Генеральна сукупність та вибірка. Межа похибки та довірчий інтервал.
 - 1.5 Абсолютна та відносна кількість.
- 2. Теорія ймовірностей.
 - 2.1. Простір можливих подій.
 - 2.2 Помилка гравця.
 - 2.2. Нормальний розподіл.
 - 2.3. Регресія до середнього.
 - 2.4. Неймовірні збіги.
 - 2.5. Евристика доступності.
 - 2.6. Нехтування ймовірністю.
 - 2.7. Априорна ймовірність та евристика репрезентативності.
 - 2.8. Помилка кон'юнкції.
 - 2.9. Розуміння везіння.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточне і підсумкове оцінювання здобувачів відбувається на підставі чинного в Університеті Короля Данила [“Положення про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів”](#).

Оцінювання на практичних заняттях хоча й враховує знання теоретичного матеріалу, проте таких знань не достатньо для того, щоб отримати оцінку вище «задовільно» (3 бали). Дана навчальна дисципліна спрямована, в першу чергу, на формування *навички* мислити критично. Навичка, ж передбачає вміння використовувати отримані знання на практиці. Тому для того, щоб отримати оцінку «4» та «5» потрібно продемонструвати здатність розв'язувати різноманітні практичні завдання, які пропонуватиме викладач.

Шкала оцінювання знань за ЄКТС:

Оцінка за національною шкалою / National grade	Рівень досягнень, % / Marks, %
Національна диференційована шкала	

Відмінно / Excellent	90 – 100
Добре / Good	76 – 89
Задовільно / Satisfactory	60 – 75
Незадовільно / Fail	0 – 59
Національна недиференційована шкала	
Зараховано / Passed	60 – 100
Не зараховано / Fail	0 – 59
Шкала ECTS	
A	90 – 100
B	83 – 89
C	76 – 82
D	68 – 75
E	60 – 67
Fx	35 – 59
F	0 – 34

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час вивчення навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи навчання.

Під час лекції викладач постійно ставить проблемні запитання студентам, для того щоб стимулювати їх краще засвоїти теоретичний матеріал. Характерною особливістю лекцій з критичного мислення є їхній діалогічний характер, тому студенти в них є активними учасниками освітнього процесу, а не пасивними слухачами.

Практичні заняття, традиційно, мають одним зі своїх завдань, перевірити рівень засвоєння студентами теоретичного матеріалу. Для цього використовуються традиційні методи опитування. Проте все ж головна мета цих занять – формувати навичку мислити критично, і, власне, такому формуванню присвячено основну частину практичних занять. Для цього викладач проситиме студентів розв’язати відповідні завдання. Одним з найбільш поширених завдань буде розбір кейсів, під час яких студент має продемонструвати вміння виявляти ту чи іншу помилку мислення та пояснити її походження. Для розв’язку окремих кейсів можна буде організувати роботу в малих групах та мозковий штурм.

Особливим завданням при підготовці до практичних занять є ведення щоденника, в якому студент в проміжках між заняттями, фіксує, коли і за яких обставин з ним трапився один з ефектів мислення (наприклад, евристика, когнітивне упередження, логічна помилка), який буде розглядатись на наступному практичному занятті. Відповідно, на цьому занятті він обговорює ці випадки з викладачем і наводить їх як приклади при обговоренні теоретичного матеріалу. Цей метод особливо ефективний,

оскільки вимагає від студента проектувати на себе ті знання про людське мислення, які вивчаються на заняттях, що, у свою чергу, сприяє формуванню критичного мислення як навички, а не просто набору теоретичних знань.

Тестування, які проходить студент, ґрунтуються на тих питаннях, які виносились на лекційні та семінарські заняття.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Відвідини лекційних занять є важливою частиною вивчення курсу критичного мислення. Хоча й ці заняття проводяться в діалогічні форми, оцінки за них, як правило, не виставляються. В окремих випадках, якщо активність студента на лекції була особливо високою та якісною, то за неї може бути виставлена оцінка на практичному занятті, тема якого відповідає темі лекції.

Відвідування практичних занять курсу є обов'язковим. Усі пропущені заняття повинні відпрацюватися впродовж трьох наступних тижнів після отримання пропуску, або після того, як студент повернувся до навчання. Відпрацювання відбувається у вигляді експрес-опитування, в ході якого викладач з'ясовує чи оволодів студент відповідною темою. Графік відпрацювань викладач повідомляє додатково та розміщує на сторінці курсу в системі дистанційного навчання УКД.

Під час вивчення курсу студент повинен пройти кілька тестувань в системі дистанційного навчання. Аналогічно до практичних занять, тести оцінюються за 5-бальною шкалою. Підсумковий контроль знань також проводиться у вигляді тесту в системі дистанційного навчання.

Будь-які прояви академічної недоброчесності врегульовуються відповідно до чинних в університеті правил і положень. Усі студенти під час занять мають поводитися відповідно до етичних норм, що діють в Університеті Короля Данила.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Матеріали курсу дистанційного навчання. Система дистанційної освіти ЗВО «Університет Короля Данила». Режим доступу: <https://online.ukd.edu.ua/course/view.php?id=3763>
2. Війна та оптимізм. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/viyna-v-ukrajini-chi-varto-govoriti-pravdu-pro-te-shcho-vidbuvayetsya-na-fronti-novini-ukrajini-50251098.html>
3. Вони вкрали наше майбутнє. Моєму обуренню немає меж. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/facebook-ta-twitter-chomu-negativni-novini-otrimuyut-bilshiy-rozgos-ostanni-novini-50142423.html>

4. Гра в рулетку на дорозі. Як уникнути ДТП – науковий підхід. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/pdr-yak-uniknuti-avariji-na-dorogah-novini-ukrajini-50184821.html>
5. Коронавірус та теорії змови. Чому деякі люди не вірять в пандемію. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/koronavirus-v-ukrajini-chomu-lyudi-viryat-v-teoriji-zmovi-novini-ukrajini-50128310.html>
6. Критичне мислення. Помилка планування. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=iiqwkd2_UE0&t=1s
7. Критичне мислення. Упередження підтвердження. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=OZJOzJ6rmQY&t=3s>
8. Помилка планування. Чим корисний песимізм. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/planuvannya-chim-korisniy-pesimizm-ta-koli-zavazhaye-optimizm-psihologiya-50151276.html>
9. Чи вірять росіяни у власну брехню. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/rosiyska-propaganda-chomu-rosiyani-viryat-svojim-feykam-pro-ukrajinu-ostanni-novini-50268360.html>
10. Чому трапляються дива. Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/chudesya-yak-vcheni-poyasnyuyut-chudesya-ostanni-novini-50201658.html>

Корисні лінки

1. <https://anchor.fm/vitaliy-nadurak> - подкаст викладача, де якому можна послухати роботи згадані в попередньому пункті;
2. https://www.youtube.com/watch?v=iiqwkd2_UE0&t=1s – відеоподкаст, в якому викладач розповідає про «помилку планування», яка буде розглядатись в темі «Евристики та когнітивні упередження»;
3. <https://www.youtube.com/watch?v=OZJOzJ6rmQY&t=3s> - відеоподкаст, в якому викладач розповідає про т.зв. «упередження підтвердження», яке буде розглядатись в темі «Евристики та когнітивні упередження»;
4. http://www.nrcu.gov.ua/schedule/play-archive.html?periodItemID=2661227&fbclid=IwAR0mos5qEILiVW4qRk0XeiDc330Oe-R4yTDOy21cg3MM_LQj_isI1MwFVMc – інтерв'ю викладача для *UA: Українське радіо*, в якому він детально розповідає, що ж таке критичне мислення